

ГАБДУЛЛА ТУКАЙ –

ТАТАР ХАЛКЫНЫҢ БӨЕК ШАГЫЙРЕ

1886-1913

Халкым күңеленә ак нур сиптең,
Кара төндә булдың якты ай;
Шаулы язның сүнмәс тугаедай,
Мәңге дәртле җырчы син, Тукай!

Вәлиева Сәмбел Миңнулла кызы
Казан шәһәре Идел Буе районы 52
нче номерлы гимназиясенәң татар
теле һәм әдәбияты укытучысы.

Мөхәммәтгариф – Габдулланың
атасы

Мәмдүдә - Габдулланың
анасы.

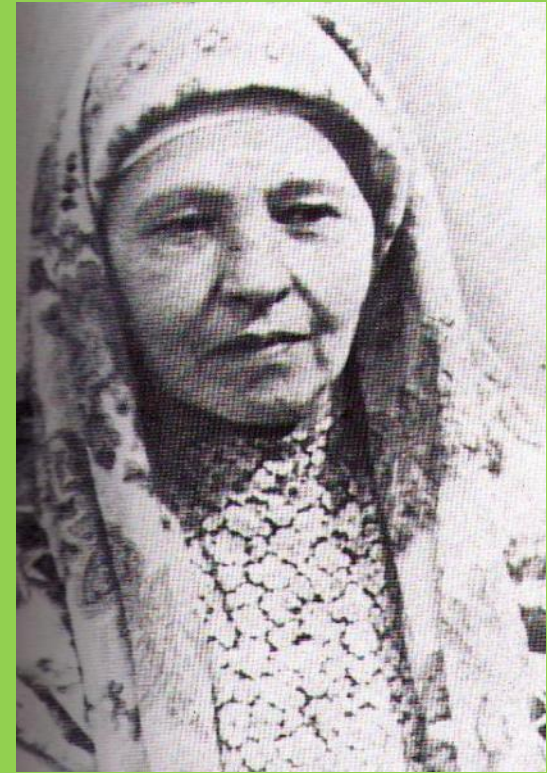
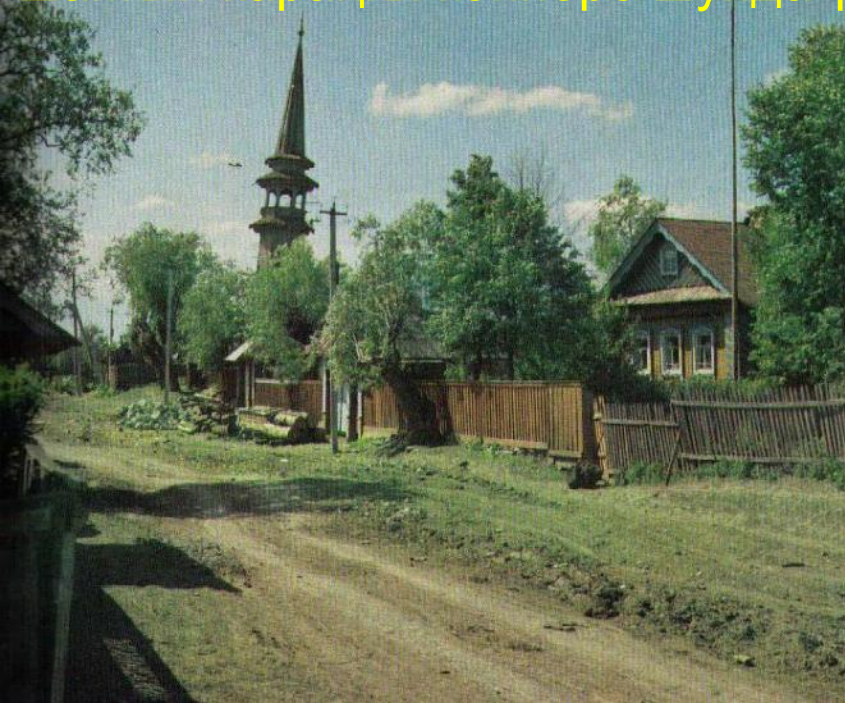
Габдуллажан Мөхәммәтгариф улы Тукаев
1886 елның 13 (26) апрелендә, Казан өязе,
Мәңгәр волосте, Кушлавич авылында,
мулла гаиләсендә туа.

Кечкенә Тукай
дүрт айда
әтисез, дүрт
яшьтә әнисез
кала. Ятимлек
ачысын бик иртә
татый.

- Тормыш аны, тәпи басу белән,
- Житәкләде ике кулыннан;
- Житәкләде язмыш, кай жирләргә
- Алып чыгар авыр юлыннан

Дөм ятим Габдулланы 1890 елда Өчиле авылына бабасы Зиннәтулла йортына кайтарып куялар. Булачак шагыйрьнең шактый караңгы көннәре шунда үтә.

-Бик тиз генә борылып кайта алмам,
Сезне борчып монда килмәсләр,
Хуш, кадерле нигезем, ак каеным,
сау булыгыз, шомырт, миләшләр!

Тукайның әнисенең сеңлесә Саҗидә. 1940 нчы елда төшерелгән фоторәсем.

Кечкенә Габдулланы бервакыт Өчиледән Казанга алып киләләр дә Печән базарында берәр кешегә асрамага бирмәкче булалар. Яңа Бистәдә яшәүче Мөхәммәтвәли белән Газизә апаның балалары юк икән: ятим Габдулланы алар уллыкка алалар.

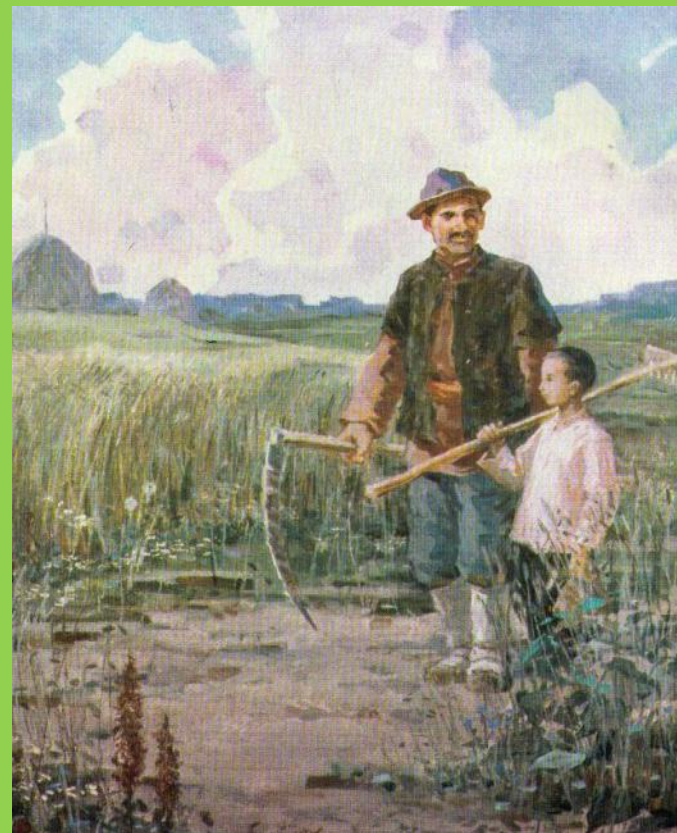
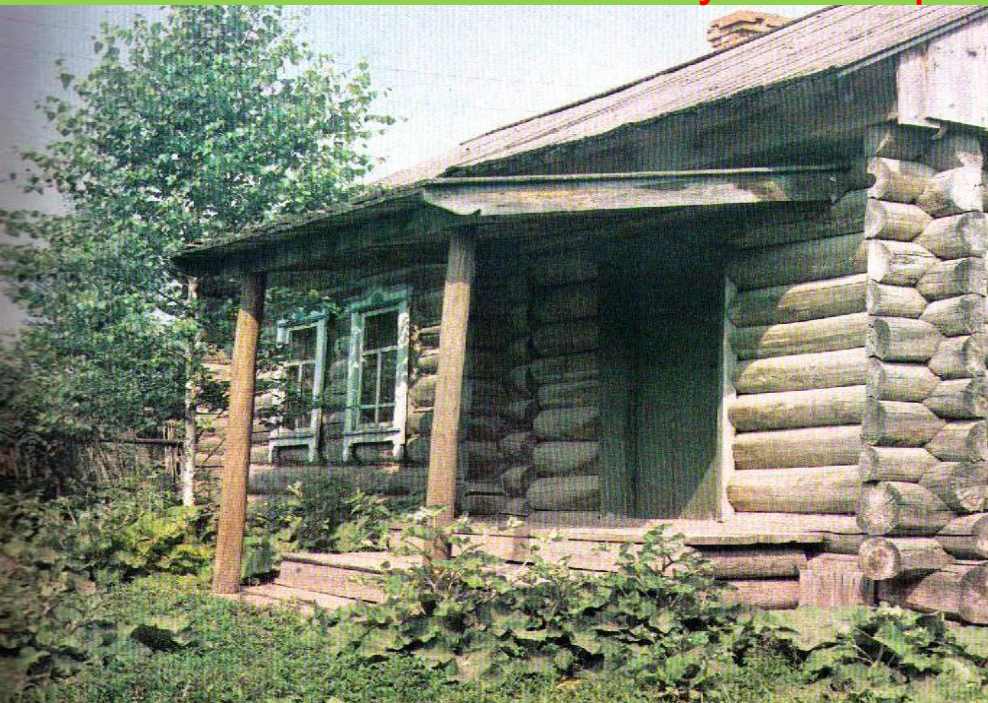
Базар күрсә, безнең Габдулланың
Йөрәгендә әрнү кузгала :
Колагында чыңлый ямщик тавышы;
“Асрамага бала кем ала?”

Ләкин бу бәхет озакка бармый: Мөхәммәтвәли абзый белән Газизә апа икесе берьюлы авырый башлыйлар. Малай яңадан Өчилегә кайтарыла. 1892 елның жәендә Кырлай авылы крестьяны Сәгъди абзый аны үзенә уллыкка ала.

Тукайның Өчиледән Кырлайга китүе

Кырлай авылы. Сэгъди абзый йорты. Хэзер анда Тукай музее - йорты

- Сэгъди абзый йорты бик тэбэнэк,
- Салам белэн япкан түбәсен
- Шаулап үскән нарат урманнары
- Аның өчен түгел, күрәсең.

Печән өсте. Бәләкәй Апуш белән Сэгъди абзый Кырлай болынында.

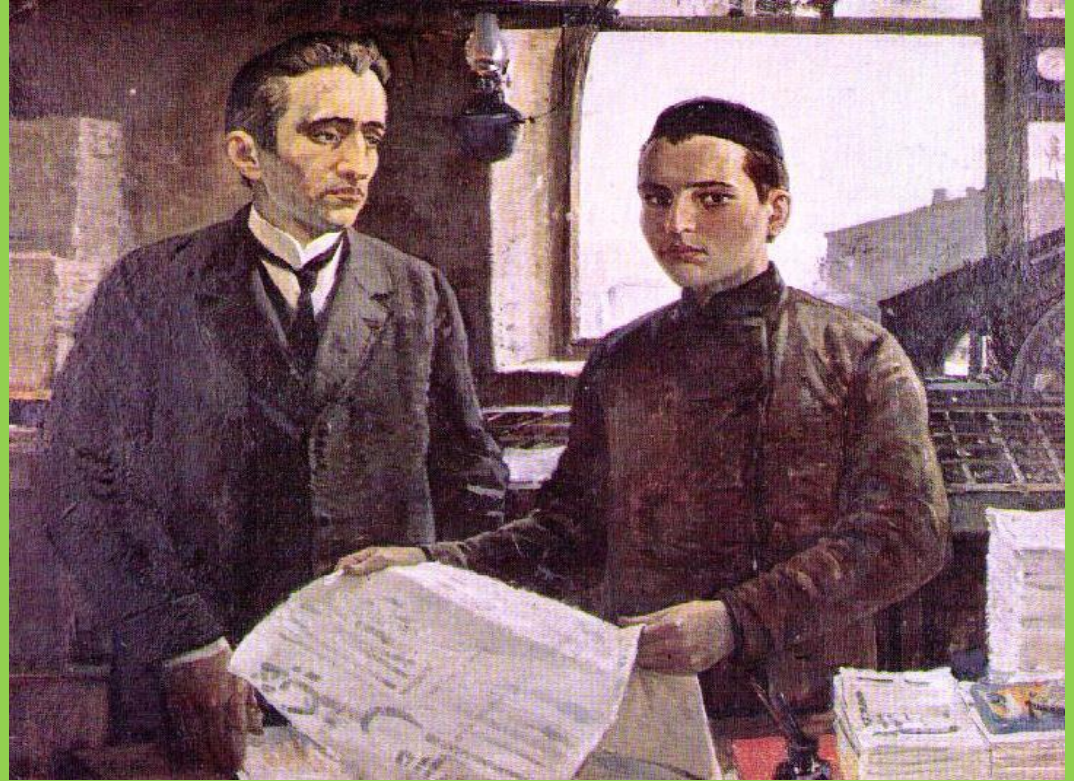
1894 елда Габдулла
Жаекка, Уральск
шәһәрәненә әтисе
ягыннан туган Газизә
апасы һәм аның ире
Галиәсгар Госманов
янына күчеп килә һәм
Почталинин урамы,
66нчы йортта яши
башлай

1895 – 1898 нче елларда Тукай
укуган өч класслы рус
мәктәбе бинасы.

Кульязма “Әлгасрелжәдид” журналының тышлык бите. Бу журналны мәдрәсәдә укуың вакытта Габдулла иптәшләрә белән чыгарган. Журналның һәр бите Габдулланың үз кулы белән язылган.

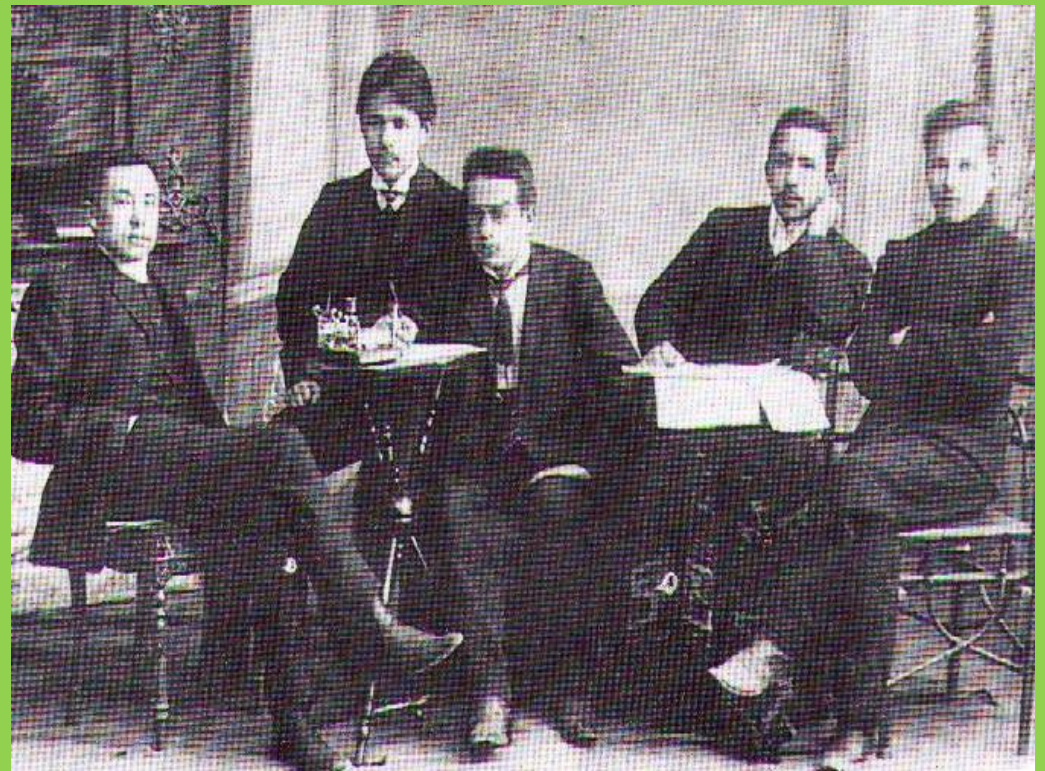

Тукайның журналистик эшчәнлегә Камил Мотыйгы белән бергә башлана. 1906 – 1907 елларда Мотыйгы “Фикер” газетасын һәм “Әлгасрелжәдид”, “Уклар” журналларын чыгара. Тукай дустаны Камил Мотыйгы белән Уральскида.

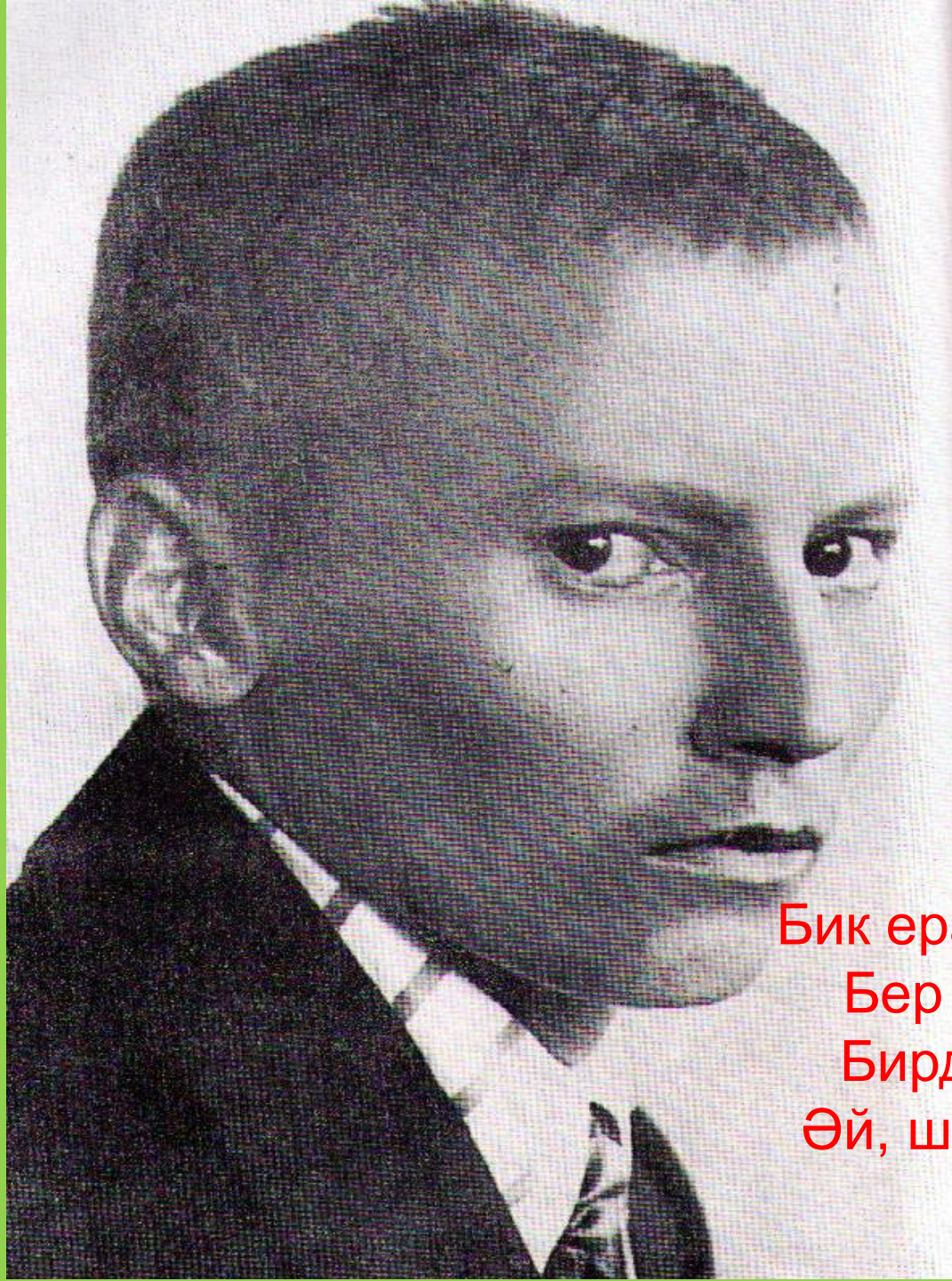

1907 елда Г. Тукай ашкынып, “дәртле”,
“моңлы”, “нурлы” Казанга кайта

Кечкенә генә булса да үз фатиры булмаганга күрә, ул “Болгар” һәм “Амур” кебек кунакханәләрдә яшәргә мәҗбүр булган. Шушы эҗайсызлыкларга үч итеп, үҗәтләнәп иҗәт иткән, каләмен үләренә бер тәүлек кала гына читкә куйган.

“Эль – ислах” газетасын чыгаручылар. Сулдануңга:
Вафа Бәхтияров, Кәбир Бәкер, Фатих Әмирхан, Ибраһим
Әмирхан һәм Габдулла Тукай.

Габдулла Тукай. 1912 елгы фоторәсем. Бу вакытта инде Тукай халык тарафыннан танылган шагыйрь һәм публицист. Аның егерме бишләп китабы чыккан, аның әсәрләре матбугатта даими рәвештә чыгып тора, ул һәрвакыт халык игътибарында

Бик ерактан сызылып аткан
Бер гүзәл апрель таңы
Бирде сине бу жиһанга
Әй, шагыйрьләр солтаны!
Мостафа Ногман

Тукай сабый вакытыннан ук халык җырларын

ярата, аларны хәтеренә сеңдерә, язып бара.

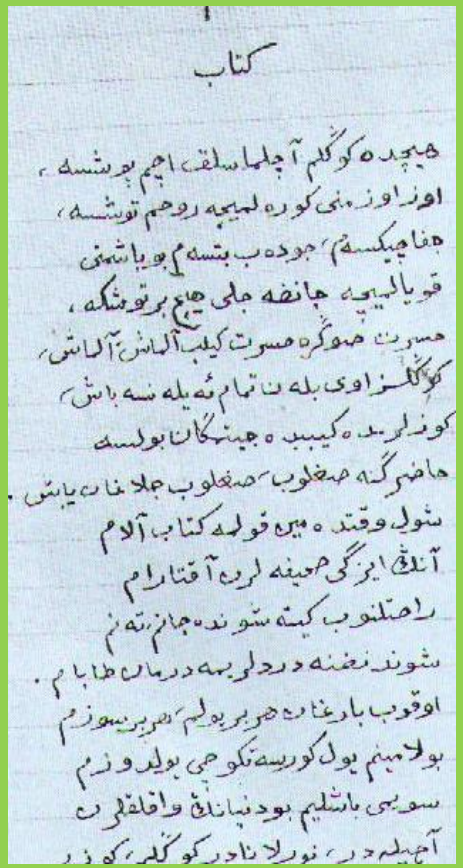
1910 елда ул “Шүрәле” псевдонимы белән “Халык моңнары”

исемендә татар халык җырлары җыентыгын бастыра.

Анда 28 җыр яздырган

1909 елда Тукай үзенең үткән балачагы турында “Исемдә калганнар” дигән автобиографик повесть яза.

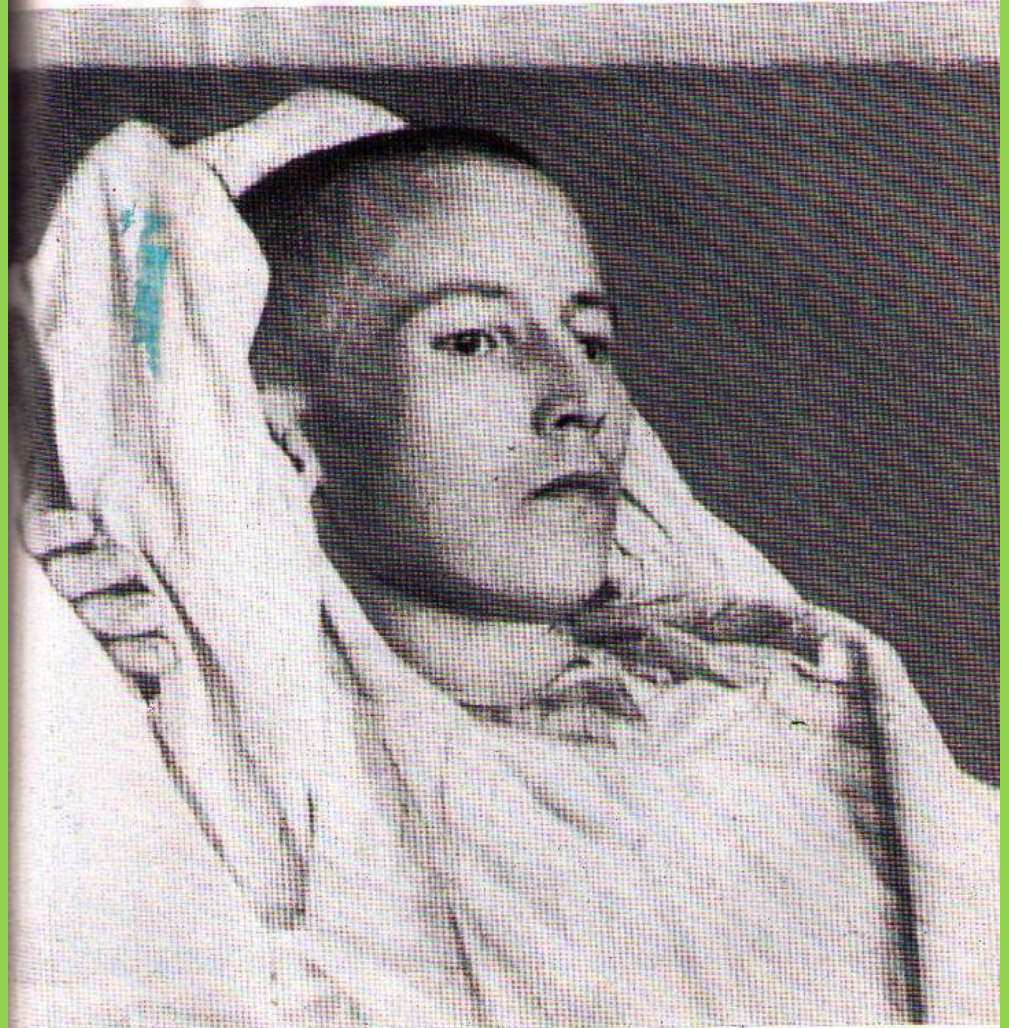
Шагыйрь исән вакытта ук басылып чыккан повестьның беренче битләре.

КИТАП шигыренең кулъязмасы.

Г.Тукай Клячкин
шифаханәсендә.

1913 ел, 14 (1) апрелендә
төшерелгән фоторәсем.

Үлем түшәгендә ятканда да Г. Тукай үзенең чын мәгънәсендә шагыйрь һәм үз халкының патриоты икәнлеген исбат итте. Соңгы минутларда да ул халкы өчен җитәрлек эш башкара алмавына көенә.

Кыска булды гомер юлы, иртә сынды моңлы сазы:
Шат яз бүләк итте аны, алып китте кайгы язы...

Татар халкының бөек шагыйре Габдулла Тукай

**1913 елның 15 (2) апрелдә кичке 8 сәгать 15 минутта күзләрен
мәңгегә йома .**

1913 елның 17(4) апрелдә Габдулла Тукайны җир куенына озаталар

Үлемсездер ләкин Кодрәт, бүген дә яши – ул Тукай,
Вакыт үтсә дә сүнми бит күктә балкыган ярым ай

Тукай дөньяда 27 ел гына яшәсә дә, искиткеч зур әдәби мирас калдырды, халыкка хезмәт итүнең бөек үрнәген бирде. Шагырьнең шигырь һәм поэмалары, мәкалә һәм хатлары, очерк һәм фельетоннары бүген дә әле безнең замандаш булып яшиләр, халык йөрәгенең “иң нечкә кылларын” тибрәтәләр.

